

AUTEURS

DOELSTELLING

Het ESPON-project 'Possible European Territorial Futures' staat in de traditie van ESPON-toekomstgerichte territoriale effectenbeoordelingsstudies. Het project ontwikkelde een nieuwe benadering voor het creëren van territoriale toekomstvisies en testte het op drie onderwerpen: een nieuwe economische organisatie als deel van een circulaire economie, Europese energievoorziening en consumptie die voor 100% hernieuwbaar is en een ineenstorting van de Europese vastgoedmarkten.

CONCLUSIES

Hoe ziet het Europese territorium er in 2030 uit?

- × Toenemende polarisatie in migratiepatronen: een toenemende vergrijzing op het platteland en groter aantal beroepsactieven in grootstedelijke regio's.
- × Toenemende concentratie van economische activiteiten. Grotere rol voor (goed geconnecteerde) metropolitane regio's.
- × Klimaatverandering en milieu zijn groeiende zorgen (energieproductie, bodemafdicthting, etc.).
- × Technologie en innovatie hebben de potentie om nieuwe regionale sterren te maken.

Wat als we in 2030 een circulaire economie zouden hebben?

- × 'Repareren, hergebruiken en recycleren' zorgt voor nieuwe arbeiderjobs.
- × Het delen van producten en diensten vereist een kritische massa aan bewoners en sociaal vertrouwen.
- × De kwaliteit van de subnationale overheid beïnvloedt de lokale en regionale capaciteiten om te profiteren van de transitie.
- × Transport en goederenstromen zullen veranderen.

Wat als we een volledig hernieuwbaar energiesysteem hadden in 2030?

- × Voordelig voor regio's met een hoog niveau van productie en potentieel van hernieuwbare energie. Aanpassingsuitdagingen voor regio's die afhankelijk zijn van fossiele of nucleaire energie.
- × Minder welvarende regio's zullen moeilijkheden ondervinden bij het financieren van energie-infrastructuur.
- × Sterk energie-intensieve regionale economieën zullen hun concurrentievermogen verliezen.
- × Afgelegen regio's worden minder toegankelijk.

- × Het is onduidelijk of er een grotere samenhang of grotere ongelijkheid zal zijn.

Wat als de vastgoedmarkt in 2030 volledig instort ?

- × Mensen in perifere en landelijke regio's riskeren 'opgesloten' te raken.
- × Nadelig voor regio's met de hoge woonlasten en uitstaande woningkredieten
- × Regionale markten en overheden verschillen in verwerkingscapaciteit om de crisis te beheersen
- × Regionale verschillen kunnen op korte termijn afnemen naarmate de welvarende regio's te kampen hebben met een lage vraag direct na de crisis.

ALGEMENE AANBEVELINGEN

Wat betreft circulaire economie:

- × Ondersteun de ontwikkeling van polycentrische structuren.
- × Ondersteun de overdracht en verspreiding van oplossingen voor circulaire economie, met name in regio's met lage innovatie.
- × Bied adequate kaders aan om een deeleconomie te ondersteunen.
- × Nood aan beleidsmaatregelen voor toeristische gebieden met veel huishoudelijk afval.

Wat betreft hernieuwbare energie:

- × Investeer in regionale coördinatie op het gebied van energie en landgebruik om gebieden die geschikt zijn voor hernieuwbare energie vrij te houden van infrastructuur en ontwikkeling van nederzettingen.
- × Ondersteun afgelegen plattelandsgebieden om centra voor hernieuwbare energieopwekking te worden, met gericht beleid om ze als leefbare omgevingen te onderhouden.
- × Stimuleer "burger energie", introduceer sociale beschermingsmaatregelen tegen energiearmoede.

Wat betreft de vastgoedmarkt:

- × Vergroot diversiteit in eigendomsstructuur en economische sectoren om veerkracht te vergroten.
- × Stimuleer nieuwkomers & maak de vastgoedmarkt meer robuust, met behulp van verschillende ruimtelijke planningstools.
- × Herevalueer prijsverhogende planningsinstrumenten om betaalbaarheid voor specifieke doelgroepen te garanderen.

DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN VOOR BELGIË

Wat betreft circulaire economie:

- × Bij een volledige transitie naar een circulaire economie zullen export-import georiënteerde en sterk geïndustrialiseerde regio's moeilijkheden ondervinden. Met name het havengebied van Antwerpen dreigt economische relevantie te verliezen. Het stimuleren van lokaal verankerde productie, innovatie & kennis kan de economische transformatie begeleiden (zie bijvoorbeeld Flanders Biobased Valley in Gent).
- × Investeren in nieuwe recyclagetechnieken en optimaliseren van afvalverwerking is aangewezen.
- × België blijft achter op het vlak van sharing-economy organisaties. Het uitbouwen van een (nationaal) platform en stimuleren van sharing-initiatieven is aanbevolen. Zorg evenwel voor een duidelijk regulerend kader die misbruik (toename precare jobs) een halt toeroept.

Wat betreft hernieuwbare energie:

- × Gezien de hoge bevolkingsdichtheid: stimuleer lokaal verankerde burgerinitiatieven om NIMBY-reacties tegen te gaan (voornamelijk inzake on-shore windenergie).

- × Windenergie wordt gezien als één van de toekomstige hoekstenen van het Europese energiebeleid. België kan haar steun bijdragen, voornamelijk in het pionierswerk inzake offshore windenergie en haar goede connectie in het Europees energienetwerk (investeer in internationaal elektriciteitsnetwerk).
- × Momenteel produceert België weinig bio-energie, hoewel het qua innovatie en kennisproductie één van de voorlopers is.
- × Een lange termijn visie in verband met het beheer van verouderde kernreactoren is noodzakelijk.
- × Haalbaarheid van warmtenetten op basis van (industriële) restwarmte moet in dichtbevolkte regio's bekeken worden.
- × Verouderde industriële regio's met inefficiënt energieverbruik (e.g. regio van Charleroi) zullen bijkomende negatieve gevolgen ondervinden bij stijgende energieprijzen.
- × Met een grotere focus op publiek transport en duurzame logistiek, is een toename aan investeringen in een modern en goed uitgebouwd transportsysteem aangewezen.

Wat betreft de vastgoedmarkt:

- × Voer als lokale en regionale overheid een actief grondbeleid. Behoud als overheid grotere controle op het landgebruik via alternatieve rechtsvormen.
- × België heeft een hoog aantal eigenaars. Diversifieer de eigendomsstructuur om veerkracht bij vastgoedcrisis te behouden: stimuleer de huurmarkt en tussenvormen (e.g. non-profit wooncoöperatieven).
- × Ontmoedig speculatie en beperk het gebruik van de vastgoedmarkt als beleggingsproduct.
- × Het grote aantal hypotheekleningen (sterke link tussen financieel systeem en vastgoedmarkt) kan, in een weinig gediversifieerde economie, negatieve spill-overeffecten in andere sectoren teweegbrengen. Een gezonde, gediversifieerde economie is dus noodzakelijk om extra schade te beperken.

BELANGRIJKSTE KAART

Kaart 4.1: regionale impact van de transitie naar een circulaire economie.

Gelijkaardige kaarten werden geproduceerd voor de 2 andere scenario's.